

Невиконання судових рішень по пенсіях для мешканців непідконтрольної Уряду України території

Вступ

Відокремлення доступу до пенсій від статусу внутрішньо переміщеної особи (ВПО) для мешканців непідконтрольної Уряду України території є однією з найголовніших проблем у задоволенні потреб усіх громадян України незалежно від їхнього місця проживання. Це забезпечило б правильний підрахунок фактичної кількості ВПО та виконання міжнародних зобов'язань у галузі прав людини та гуманітарних питань. І хоча проект закону №6692, що вносить зміни з метою забезпечення виплати пенсій для всіх громадян України через уповноважені банківські установи, незважаючи на їхнє місце проживання, ще не доведений до пленарного засідання Верховної Ради, багато людей хочуть отримати компенсацію за порушення їхніх прав та свобод через суд. Незважаючи на сталу позитивну судову практику, доступ до правосуддя є проблемою, оскільки судові рішення залишаються невиконаними, про що свідчать наступні приклади.

Справа Матвійчук

Пані Матвійчук — вісімдесятирічна жінка, яка мешкає на непідконтрольній Уряду України

території. Ще у 2015 вона отримала перелам шийки стегна та мала довгий період реабілітації.

Жінка стала нетранспортабельною та ледве пересувалася по своїй квартирі навіть з допомогою сторонньої особи. Та розуміння того, що вона не може отримувати свою пенсію, ще більше засмучувало літню жінку. Сину пані Матвійчук вдалось організувати для неї поїздку до підконтрольної Уряду України території, де вона зареєструвалася як ВПО. Оскільки вся родина пані Матвійчук живе на непідконтрольній Уряду України території, вона повернулася туди. Після такої дорогої та важкої подорожі через лінію зіткнення стан її здоров'я різко погіршився, і жінка стала просто прикутою до ліжка. Таким чином, стан здоров'я завадив їй здійснити наступні важкі подорожі через лінію зіткнення. 1 лютого 2017 року Пенсійний фонд призупинив виплату пенсії для пані Матвійчук. 4 жовтня 2017 року Артемівський міський окружний суд¹ зобов'язав Пенсійний фонд сплатити повну заборгованість та відновити виплату пенсій позивачеві.

Після встановлення виконавчого провадження належна сума була перерахована на банківський рахунок пані Матвійчук у повному обсязі. У той же час термін дії її банківської картки спливав, і вона повинна була особисто пройти процедуру подовження терміну дії картки у відділенні АТ «Ощадбанк» відповідно до постанови Кабінету

¹ <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69361377>

Міністрів України (КМУ) №1596. Через хворобу літня жінка не може виконати всі законодавчі вимоги, отже, вона, як і раніше, не отримує свою пенсію.

Справа Білоконь

Пані Білоконь — дев'яностодворічна жінка, яка мешкає в Донецьку разом зі своїм чоловіком. Через досить поважний вік вони маломобільні. Насправді, ситуація цієї жінки дуже схожа на справу пані Матвійчук. Ще у 2014 році їхні діти привезли подружжя на підконтрольну Уряду України територію, щоб отримати статус ВПО та пенсію. Однак, через свій похилий вік і стан здоров'я вони більше не змогли перетнути лінію зіткнення у виснажливу літню спеку та в міцний зимовий холод. Також вони не мали місця, де зупинитися на підконтрольній Уряду України території і постійно проживали в своєму рідному місті на непідконтрольній Уряду України території. У березні 2016 року виплату пенсії призупинили. 21 серпня 2017 року пані Білоконь звернулася до Красноармійського міського суду. 17 жовтня 2017 року суд виніс рішення на її користь². Крім того, апеляційний суд підтримав вищезгадане рішення³. Касаційна скарга відповідача була відхилена через несплату судових зборів⁴. Рішення стало остаточним. Варто зазначити, що пані Білоконь не має законного представника на підконтрольній Уряду України території. Саме через це, навіть з позитивним остаточним рішенням суду, вона не може отримати пенсію: ніхто не може отримати виконавчий документ та розпочати виконавче провадження.

Справа Цої

Пані Цоя — вісімдесятишестирічна жінка з інвалідністю, яка мешкає на непідконтрольній Уряду України території. Вона має інвалідність

ще з працездатного віку, але після досягнення пенсійного віку жінка перейшла на відповідний пенсійний план. І хоча хвороба прогресує, а літня жінка ледь пересувається на ходунках навіть по своєму будинку, вона вирішує не проходити медичну комісію для людей з інвалідністю. На самому початку конфлікту родичі пані Цої привезли її для пенсійної реєстрації на підконтрольну Уряду України територію до м. Курахове. Саме туди була переведена пенсійна справа, і пенсія нараховувалася на рахунок пані Цої в АТ «Ощадбанк».

Улітку 2016 року КМУ прийняв Постанову №365 «Про деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам»⁵. Відповідно до цієї Постанови виплата пенсії для пані Цої була призупинена. На той час вона не могла поїхати до м. Курахове і пройти необхідні перевірки й фізичну ідентифікацію для відновлення виплати пенсії. На це було декілька причин. По-перше, вона не може ходити без сторонньої допомоги. По-друге, вона не має грошей, щоб винайняти житло в Кураховому. І, по-третє, пані Цоя стала надто слабка, щоб стояти в черзі на контрольному пункті в'їзду/виїзду. Єдиним способом отримати пенсію для пані Цої було звернення до Маріїнського районного суду. 4 липня 2017 року суд виніс рішення на користь пенсіонерки⁶. Апеляційний суд також підтримав це рішення⁷. Рішення стало остаточним та розпочалося виконавче провадження.

Проте пенсійний рахунок пані Цої в АТ «Ощадбанк» було заблоковано через непроходження фізичної ідентифікації, передбаченої Постановою КМУ №637 (звичайно, вона не могла особисто прийти до відділення банку через хворобу). Таким чином, виконавче провадження було припинено судовим виконавцем. Незважаючи на те, що пані Цоя не отримала своїх грошей, судовий виконавець

² <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69607740>

³ <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70597487>

⁴ <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72288613>

⁵ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249110200>

⁶ <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67601731>

⁷ www.reyestr.court.gov.ua/Review/68820785

Норвезька рада у справах біженців дякує за щедру підтримку нашого донора:

Фінансується за підтримки
Європейського Союзу

NORWEGIAN
REFUGEE COUNCIL

заявив, що "провадження було припинено через повне виконання рішення суду".

Представник пані Цої оскаржив рішення суду, і виконавчу справу було поновлено. Пані Цоя вже отримала заборгованість по пенсії (близько 22 000 грн). Однак її банківський рахунок знову заблоковано і майбутні платежі навряд чи будуть виконані.

Українське законодавство

Відповідно до статті 129-1 Конституції України: «Суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання».

Стаття 370 Адміністративного процесуального кодексу передбачає наступне: «Судове рішення, яке набрало законної сили, є обов'язковим для учасників справи, для їхніх правонаступників, а також для всіх органів, підприємств, установ та організацій, посадових чи службових осіб, інших фізичних осіб і підлягає виконанню на всій території України...».

Стаття 382 Кримінального кодексу передбачає відповідальність за кримінальний злочин - навмисне перешкоджання виконанню судових рішень.

Міжнародне законодавство

Виплата пенсій також регулюється міжнародним законодавством з прав людини. Так, Стаття 1

Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод⁸ передбачає, що кожна фізична або юридична особа має право на мирне користування своїм майном. Європейський суд з прав людини встановив у своєму прецедентному рішенні наступне: «Якщо держава має чинне законодавство, що передбачає виплати соціальної допомоги незалежно від умов щодо попередньої сплати внесків, це законодавство має розглядатися як породження майнового інтересу, що підпадає під дію Статті 1 Протоколу 1, для осіб, які відповідають його вимогам».⁹ Крім того, у цьому рішенні Європейський суд з прав людини визначив: «Протокол 1 не передбачає право на отримання будь-якого виду соціального забезпечення, проте якщо держава вирішує створити схему пільг, вона повинна здійснити це у відповідності до статті 14». В інших рішеннях Європейський суд з прав людини зазначив, що будь-яке втручання державного органу в мирне володіння майном має здійснюватися виключно відповідно до чинного законодавства.¹⁰

Стаття 6 Європейської конвенції з прав людини гарантує право на справедливий судовий розгляд, яке включає право на виконання рішень, винесених у суді¹¹. Європейський суд з прав людини неодноразово виявляв порушення статті 6 в окремих заявах проти України у зв'язку з недотриманням остаточних судових рішень¹². Невиконання рішень національних судів є системною проблемою в Україні^{13,14}.

⁸ Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод, підписана 04.11.1950 в м. Рим, та Протокол 1 Конвенції, підписаний в м. Париж 20.03.1952; ратифіковано Україною 17.07.1997 Законом №475/97-ВР

⁹ Стек та інші проти Сполученого Королівства, ухвала щодо прийнятності (заяви 65731/01 та 65900/01, 6 липня 2005 р.)

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70087>

¹⁰ Щокін проти України, заяви 23759/03 та 37943/06, 14 жовтня 2010 р.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100944>

¹¹ Бурдов проти Росії, заява 59498/00, 7 травня 2002.

¹² Юрій Миколайович Іванов проти України, заява 40450/04, 15 листопада 2009 <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95032>

¹³ Бурмич та інші проти України, заява 46852/13 та інші, 12 листопада 2017.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-178082>

¹⁴ Проблему невиконання судових рішень розглянуто в Раді Європи під час Круглого столу щодо виконання судових рішень в Україні <https://www.coe.int/en/web/execution/-/working-visit-to-the-constitutional-court-of-ukraine-and-bilateral-consultations-on-issues-related-to-the-execution-of-judgments>

Норвезька рада у справах біженців дякує за щедру підтримку нашого донора:

Фінансується за підтримки
Європейського Союзу

NORWEGIAN
REFUGEE COUNCIL

NRC

Висновок

Невиконання державою положень остаточних рішень підриває повагу до національної судової системи і в цілому суперечить верховенству права. У контексті доступу до пенсій і соціальних виплат для найбільш вразливих категорій мешканців непідконтрольної Уряду України території така політика вимагає рівності та недискримінації і підриває соціальний захист літніх людей та/або інвалідів, інших вразливих категорій громадян.

Україна має зробити конкретні кроки для вирішення проблеми недотримання або відстрочки виконання національних судових рішень, що стосуються доступу до пенсій і соціальних виплат для мешканців непідконтрольної Уряду України території.

Водночас, позивачі у справах, що стосуються відновлення та виплати заборгованості по пенсіях, можуть досягти успіху, призначивши представника, який проживає на підконтрольній Уряду України території, для участі в розгляді судових справ та отримання платежів від їхнього імені.

Норвезька рада у справах біженців дякує за щедру підтримку нашого донора:

Фінансується за підтримки
Європейського Союзу

NORWEGIAN
REFUGEE COUNCIL

